

Βασιλικό Θέατρο: Το θεατρικό στολίδι της Θεσσαλονίκης που πέρασε από μύρια κύματα

★ parallaximag.gr/agenda-parallaxi/theatro-agenda/vasiliko-theatro-to-theatriko-stolidi-tis-thessalonikis-poy-perase-apo-myria-kymata

20 Σεπτεμβρίου 2025, 5:42 πμ

[Θέατρο](#)

Το «ιδιόκτητο σπίτι» του ΚΘΒΕ κλείνει φέτος 85 χρόνια λειτουργίας στα θεατρικά δρώμενα της πόλης και η Parallaxί σας θυμίζει την ιστορία του, με πληροφορίες και εικόνες

[Χάρης Δημαράς](#)

- ΜΟΙΡΑΣΟΥ ΤΟ
- **f**
-

Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '30, η [Θεσσαλονίκη](#) εδικοιούτο να αισθάνεται απομονωμένη πολιτιστικά, τα θεατρικά και μουσικά δρώμενα της πόλης περιορίζονταν σε χώρους που δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις ώστε το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα να είναι το επιθυμητό, κυρίως για τους πρωταγωνιστές, αλλά και για τους θεατές.

«Από την επίσκεψη του Εθνικού Θεάτρου στα θερινά Ηλύσια της πλατείας Αριστοτέλους, ξεκινά η ιστορία του Βασιλικού Θεάτρου Θεσσαλονίκης...

Οι θερμές εκδηλώσεις του θεατρόφιλου κοινού της Θεσσαλονίκης ξεπέρασαν κάθε προηγούμενο. Κάθε προηγούμενο όμως ξεπέρασαν και οι δυσκολίες των παραστάσεων, με τα σκηνικά σκορπισμένα στο στενό του Μενπιτερανέ και τους ηθοποιούς να μακιγιάρονται και να αλλάζουν στη μέση του δρόμου», έγραφε η Κατερίνα Κωστίου, ως δείγμα της ανεπάρκειας των τότε υποδομών.

Η ανάγκη για τη βελτιστοποίηση των συνθηκών και η παράλληλη αύξηση της καλλιτεχνικής δημιουργίας στην πόλη, με την πυκνότερη πια άφιξη αθηναϊκών θιάσων (μέσα σε αυτούς και σπουδαίοι ηθοποιοί της εποχής), αλλά και συλλογικές τοπικές δραστηριότητες, άνοιξαν τη συζήτηση, βασικά, σε δύο άξονες:

Η Θεσσαλονίκη χρειαζόταν ένα μεγάλο θέατρο ικανό να στεγάσει έναν μεγάλο θίασο και ταυτόχρονα η Πολιτεία όφειλε να δηλώσει παρούσα καλλιτεχνικά στην πόλη.

Στην Αθήνα, την ίδια περίοδο, συνέβαινε το εξής: Το 1932 επί Υπουργίας Γεωργίου Παπανδρέου στην κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου, ιδρύεται το Εθνικό Θέατρο, το οποίο, μερικά χρόνια αργότερα, για ευνόητους λόγους μετονομάζεται σε Βασιλικό.

Έτσι, το 1938 αποφασίζεται η δημιουργία του Βασιλικού Θεάτρου στη Θεσσαλονίκη, προκειμένου να λειτουργήσει ως σκηνή του Βασιλικού (Εθνικού) Θεάτρου της Αθήνας στην πόλη. Η τοποθεσία είναι η γνωστή σε όλους: Στην πλατεία του Λευκού Πύργου (συνυπήρχε με ένα άλλο θέατρο, αυτό του Λευκού Πύργου, το οποίο κατεδαφίστηκε το 1956), σε ένα χώρο που είχε δημιουργηθεί από την επιχωμάτωση του μικρού λιμανιού, μπροστά από το τοπόσημο της πόλης.

Ο ρόλος του Μπαστιά και ο νεαρός πολεοδόμος Δοξιάδης

Ο ρόλος του Κωνσταντίνου Μπαστιά θεωρείται καταλυτικός, μιας και ο τότε Διευθυντής του Βασιλικού Θεάτρου της Αθήνας και Γενικός Διευθυντής Γραμμάτων και Τεχνών του Υπουργείου Παιδείας, επηρέαζε σημαντικά τη γνώμη του δικτάτορα Μεταξά και ήταν υπέρ της ολοκλήρωσης του έργου και της θεατρικής αποκέντρωσης.

Η απαλλοτρίωση της έκτασης 3,5 περίπου στρεμμάτων βέβαια είχε ξεκινήσει νωρίτερα, το 1933, ωστόσο η παραχώρηση γίνεται επίσημα το 1938, όταν και το κτίριο θεμελιώνεται. Το 1940 αρχίζει η λειτουργία του, με πρώτη παράσταση το Ριχάρδο Γ΄ του Σαίξπηρ ενώ αρχίζουν και οι μουσικές εκδηλώσεις και η όπερα.

Το Θερινό Βασιλικό το 1940

Ο νεαρός πολεοδόμος, τότε, **Κωσταντίνος Δοξιάδης**, σε συνεργασία με τον Αρθούρο Σκέπερς, «υπέγραψαν» τα σχέδια και την κατασκευή του το 1940, λίγο πριν από την κήρυξη του πολέμου.

Αρχικά, επρόκειτο για θέατρο ανοικτό με πρόβλεψη κάλυψης με χοντρό караβόπανο. Πολύ σύντομα όμως, συγκεκριμένα επί γερμανικής κατοχής, απέκτησε μονιμότερη στέγη και μετατράπηκε σε στεγασμένο θέατρο, 2000 θέσεων, με περιστρεφόμενη σκηνή.

Κατά την κατασκευή του χειμερινού θεάτρου, υιοθετήθηκε η λύση της επανακατασκευής του θεάτρου, το 1943, φαινομενικά όμοιου τουλάχιστον εξωτερικά με το πρωτότυπο, αλλά στην πραγματικότητα μεγεθυμένου στις διαστάσεις του για το διπλασιασμό της αίθουσας (από 1.000 και σε 2.000) και την επαρκή ικανοποίηση των ποικίλων λειτουργικών αναγκών.

Πρόκειται ουσιαστικά για ένα νέο θέατρο, που διακρίνεται μεταξύ άλλων και για την στρουκτουραλιστική καθαρότητα της χαρακτηριστικής δομής του εξωτερικού κελύφους και την καμπυλόσχημη στέγη για λόγους μάλλον εναρμόνισης και ελαχιστοποίησης των συνεπειών της γειννίας με παρακείμενο Λευκό πύργο (Μετασχηματισμοί Αστικού Τοπίου, αρχιτεκτονικές μελέτες και έργα του Οργανισμού Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, Θεσσαλονίκη 1997, εκδ. Λιβάνη).

Οι Γερμανοί είχαν αρχικά επιτάξει το κτίριο, το 1943 όμως προχώρησε η κατασκευή του χειμερινού θεάτρου από την τότε κυβέρνηση με την παράλληλη ίδρυση του Κρατικού Θεάτρου Θεσσαλονίκης, για να αποφύγει την μετάκληση κλιμακίου του Εθνικού Θεάτρου και της Όπερας της Βουλγαρίας.

Η παρακμή

Σύμφωνα με το βιβλίο – κειμήλιο του Δημήτρη Σαλπιστή, «με την απελευθέρωση διακόπτεται η λειτουργία του ΚΘΘ, επανέρχεται όμως το Εθνικό Θέατρο και η Εθνική Λυρική Σκηνή, η επιτυχία παρασύρει τη Θεσσαλονίκη και το λεγόμενο Ελεύθερο Θέατρο, το θέατρο των μεγάλων πρωταγωνιστών, των ιερών τεράτων, το Θέατρο Τέχνης του Καρόλου Κουν, την τότε ιδρυθείσα Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης».

Το κτίριο του Βασιλικού, ωστόσο, φτάνει στα όριά του.

Το νεοσύστατο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος στεγάζεται το 1961 στην Εταιρία Μακεδονικών σπουδών.

Το κατάμεστο Βασιλικό κατά την περίοδο των αρχών της δεκαετίας του '60

Τα σημάδια της κατάρρευσης για το Βασιλικό, που ήταν κοντά στη θάλασσα με τις όποιες συνέπειες μπορεί να έχει αυτό, άρχισαν να διαφαίνονται από τη δεκαετία του '60 και τον Ιούνιο του '70 ο Δήμος Θεσσαλονίκης ζήτησε την ένταξη στο πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, ενώ νωρίτερα ο Παύλος Ζάννας είχε επίσης αναφερθεί στην ανάγκη αναμόρφωσης του χώρου, «που έμοιαζε με παγερή αποθήκη».

Η εγκατάλειψή του ήταν εμφανής και μάλιστα επί σειρά ετών είχε μετατραπεί σε σκουπιδότοπο και εστία μόλυνσης. Από τότε, ιδιαίτερα μετά το σεισμό, μέχρι και το 1985, το Βασιλικό εγκαταλείφθηκε και υπέστη ζημιές. Σκουπίδια, καταληψίες, άστεγοι με τα σκυλιά τους.

Θεωρούνταν προσβολή για την πόλη μια τέτοια εικόνα και είχαν ακουστεί φωνές μέχρι και για την κατεδάφισή του, την πώληση, την ανταλλαγή ή και την απαλλοτρίωσή του.

Μελίνα, Biennale, Πολιτιστική πρωτεύουσα

Η Μελίνα Μερκούρη ως Υπουργός Πολιτισμού έβαλε και πάλι το Βασιλικό Θέατρο στον «χάρτη» της Θεσσαλονίκης. Η παράσταση που έπαιξε ως Μήδεια το 1976 στον ιστορικό χώρο, με τον **Μίνωα Βολανάκη** ως τότε Καλλιτεχνικό Διευθυντή του ΚΘΒΕ να συνεπικουρεί στην προσπάθεια αξιοποίησης του χώρου, είναι πιθανό να διαδραμάτισε το ρόλο της. Τα χρόνια που ακολούθησαν η Μερκούρη επέμεινε στη συγκρότηση επιτροπής για ανακατασκευή και αξιοποίησης και εύρεσης κονδυλίων και ασχολήθηκε σημαντικά με το θέμα.

Η Μελίνα Μερκούρη με τους Μίνωα Βολανάκη και Δημήτρη Σαλπιστή

Μετά τις επισκευαστικές εργασίες, χάρη στις οποίες το κτίριο εξυπηρέτησε το κεντρικό πρόγραμμα της Bienalle νέων καλλιτεχνών του 1986, το Βασιλικό φιλοξένησε περιστασιακά παραστάσεις πρόβες ή άλλες δραστηριότητες.

Επίσης είχε τη σημασία της και η ανάδειξή του σε δεύτερη σκηνή του ΚΘΒΕ από τον Βολανάκη, ενώ η πρόταση της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας ύστερα από το αίτημα του ΚΘΒΕ και του τότε Διευθυντή Βασίλη Παπαβασιλείου, το 1996, να ενταχθεί σε χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα κινήθηκε στην ίδια λογική, ώστε να αποτελέσει τον πυρήνα της θεατρικής δραστηριότητας.

Όταν το Βασιλικό γκρεμίστηκε, για να δημιουργηθεί το νέο

Η διαμάχη ανάμεσα σε εκείνους που ζητούσαν τον εκσυγχρονισμό του θεάτρου και εκείνων που ζητούν ένα νέο θέατρο, μεταξύ αυτών και το ΚΘΒΕ, κατέληξε στη «νίκη» των δευτέρων και στην ανέγερση ενός νέου Βασιλικού Θεάτρου, τα έργα ολοκληρώνονται και αυτό «εγκαινιάζεται» το 2000.

Το έργο, ωστόσο, υπερκοστολογήθηκε και κόστισε τρεις φορές παραπάνω και γι' αυτό το λόγο υπήρξαν φωνές κριτικής.

Με βάση τον ανασχεδιασμό, που έγινε από τους αρχιτέκτονες Ν. Σχολίδη και Κ. Κουρουσόπουλο διατηρήθηκαν, ως ένα βαθμό, στοιχεία της μορφολογίας του παλιού κτιρίου και η φυσιογνωμία των Δοξιάδη – Σκέπερς.

Η θεατρική αίθουσα καλύπτει τις σύγχρονες θεατρικές απαιτήσεις να παρέχει πλήρη λειτουργική άνεση, παράλληλα προβλέφθηκε η δημιουργία ενός υποσκήνιου χώρου σε βάθος 10 μέτρων, για να μην ανεγερθεί πύργος σκηνής.

Στο νέο κτίριο οι εξωτερικές διαστάσεις είναι 26Χ80 μ. και συνολική επιφάνεια 11.000 τμ, που καλύπτεται εξωτερικά με μάρμαρο, ενώ το μεγαλύτερο μέρος των εσωτερικών είναι από ξύλο κερασιάς.

Το 2003 με απόφαση Βενιζέλου, μεταβιβάζεται η κυριότητα του Βασιλικού Θεάτρου στο ΚΘΒΕ, το οποίο αποκτά ιδιόκτητη στέγη, 42 χρόνια μετά την ίδρυσή του. Στη σκηνή του έπαιξαν και κατέθεσαν την ψυχή τους εκατοντάδες ηθοποιοί, σκηνοθέτες, στα καμαρίνια

εργάστηκαν χιλιάδες άνθρωποι του θέατρου και των τεχνών. Και η απόφαση η ονομασία του να παραμείνει «Βασιλικό», όπως το έμαθαν γενεές Θεσσαλονικέων, επί δεκαετίες, το μετατρέπει πια στις συνειδήσεις όλων μας, σε τοπόσημο της πόλης.

Η εξωτερική όψη του Βασιλικού Θεάτρου, σε εικόνα της δεκαετίας του '90

Η δομή του Θεάτρου

Σε ό,τι αφορά στη δομή, όταν ήδη στο κτίσμα έχουν επέλθει μεγάλες και ουσιαστικές μεταβολές, οι αρχιτέκτονες **Γιώργος Αθανασόπουλος**, **Λότης Παπαδόπουλος** και **Γιώργος Παπακώστας**, περιγράφουν με διεισδυτικό τρόπο τα αρχιτεκτονικά στοιχεία του Βασιλικού, σε μελέτη που τους ανατέθηκε από τον Οργανισμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, με στόχο την αποκατάσταση και την επαναλειτουργία του.

«Ο αρχικός σχεδιασμός του κτιρίου συγκεντρώνει καινοτόμα στοιχεία που συνεισέφεραν στον πλούτο της παράστασης απομακρύνοντάς το ταυτόχρονα από την εικόνα ενός κτιριακού και κατά συνέπεια θεατρικού κονφορμισμού».

Σίγουρα εντυπωσιάζουν η ιταλική σκηνή με τριμερή μπούκα, το περιστρεφόμενο κεντρικό τμήμα, η πλατεία με εκατέρωθεν βαθμιδωτά θεωρεία και ο προέχων εξώστης.

Οι τρεις αρχιτέκτονες συνεχίζουν:

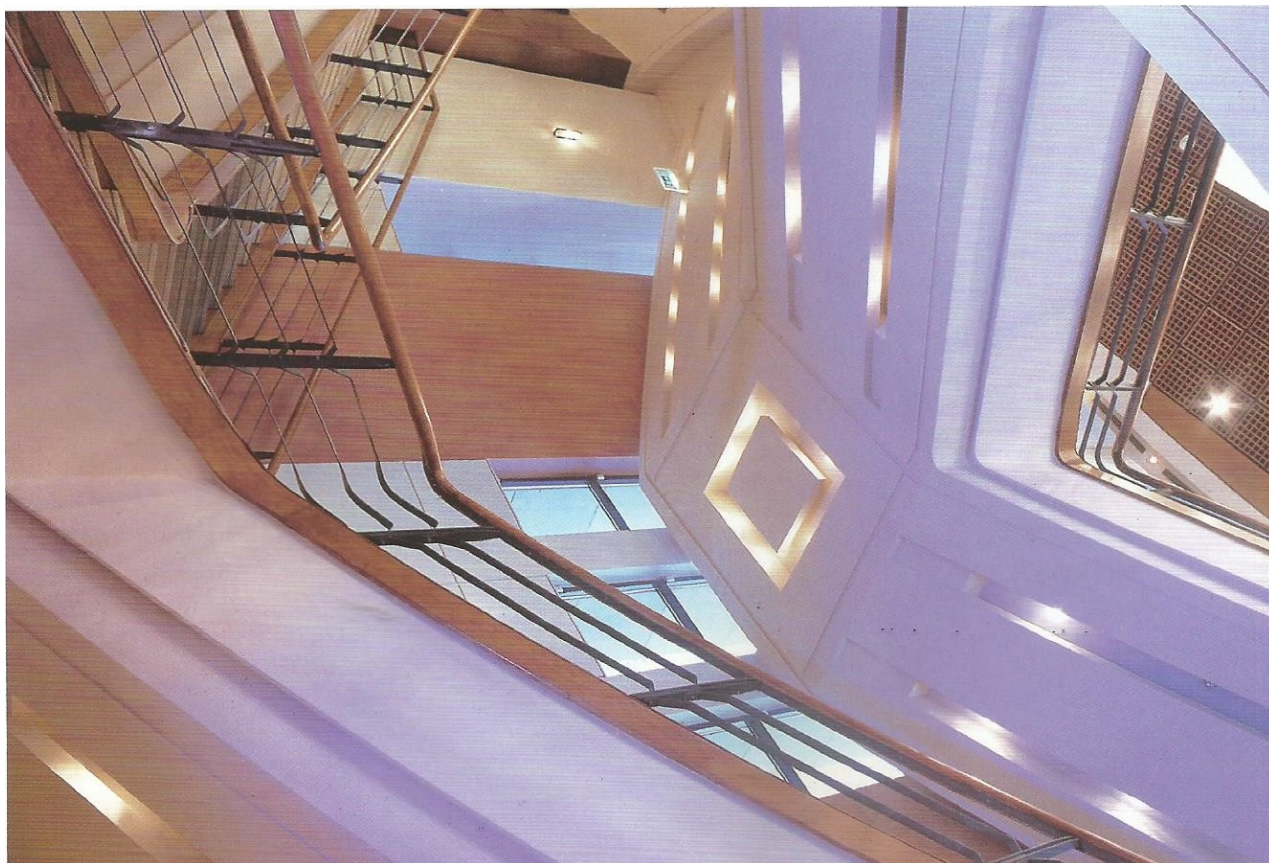
«Η τριπλή μπούκα προφέρει τη δυνατότητα για ιεραρχημένη ανάπτυξη ταυτόχρονων δράσεων επί της σκηνής».

Η περιστρεφόμενη σκηνή είναι μια πρωτοτεχνολογική υποστήριξη της αντίληψης για έναν μη στατικό θεατρικό χώρο».

Τα επάλληλα κλιμακωτά θεωρεία αναδεικνύουν την κεντρική πλατεία ως έναν δυνάμει σκηνικό χώρο.

Η πρισματική τυπολογία του κύριου θεατρικού όγκου, προδίδει μια διάθεση μορφολογικής αυτοσυγκράτησης αντιδιακοσμητικής στάσης και γεωμετρικής αφαίρεσης, ενώ τα ορατά ζευκτά παραπέμπουν μάλλον σε έναν ηθελημένο βιομηχανικό εξπρεσιονισμό, παρά την κοσμι(κ)ότητα των θεατρικών αιθουσών του 19ου αιώνα.

Τέλος τα μη συσκοτιζόμενα παράθυρα της αίθουσας όπως και τα περιστύλια, οι εξώστες και οι αυλές περιγράφουν μια υπαίθρια διάθεση, στην προέκταση των παλαιότερων, αλλά και των νεοελληνικών θεατρικών προτιμήσεων, σε απόκλιση από τους κώδικες και τις νόρμες του συμβατικού θεατρικού γεγονότος».

Σύμφωνα με τον συγγραφέα Δημήτρη Σαλπιστή, η επί δεκαετίες ενσωμάτωση και συλλειτουργία των πρόσθετων αρχιτεκτονικών και άλλων κατασκευών και προσθηκών, διαμόρφωσαν ένα νέο αρχιτεκτονικό σύνολο, με έναν τρόπο που να αναδεικνύει μια νέα λειτουργικότητα και μορφολογία.

Το νέο Βασιλικό διαθέτει: Αίθουσα κυμαινόμενης χωρητικότητας με ανώτατη τις 800 (σήμερα 683, με θέσεις αναπήρων), τεχνική υποδομή για θεατρικές παραστάσεις, παραστάσεις χορού καθώς και συναυλίες και κινηματογραφικές προβολές, ευρύχωρη σκηνή 19Χ29, άρτιο εξοπλισμό με βοηθητικούς χώρους για τη σκηνή και το κτίριο καθώς και φουαγιέ 2.000 τμ, ανεπτυγμένο σε τρεις στάθμες, που προσφέρονται για την παρουσίαση μεγάλων εκθέσεων. Έχει προβλεφθεί ειδική πλευρική είσοδος επισήμων.

ΠΗΓΕΣ:

Το Χρονικό του Βασιλικού Θεάτρου Θεσσαλονίκης, Δημήτρης Σαλπιστής, εκδ. Μπαρμπουνάκης. Μετασχηματισμοί Αστικού Τοπίου, αρχιτεκτονικές μελέτες και έργα του Οργανισμού Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης, Θεσσαλονίκη 1997, εκδ. Λιβάνη

<https://www.ntng.gr>

[Ακολουθήστε τις ειδήσεις του parallaximag.gr στο Google News](#)

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΗ

Σχετικά Άρθρα